

**Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

**Meditationum evangelicarum volumen tripartitum**

**Creidius, Hartmann**

**Francofurti ad Moenum, 1682**

Dominica IX. post trinitatis

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

2. *Aeterna gratia denegatio.* Nam confitebitur ipsis Christus & dicet: Discedite à me, non novi vos. Tristissima certè sententia, ad quam nisi exhorrescant & corrigantur operarii iniquitatis, executionem aliquando experientur in die iræ & revelatione iusti Dei iudicii, Rom. 2. v. 5. qui enim hîc

diem acceptum gratiæ & salutis negligit, 2. Cor. 6. v. 2. hunc tenebræ operient sempiternæ, Iohan. 12. v. 35. & locum indulgentiæ non amplius inveniet. Rogamus Deum Patrem coelestem, ut ab hoc malo nos clementer præservet per Iesum Christum Dominum nostrum, Amen.

## Dominica IX. post Trinitatis.

*Evangelium Luc. 16. v. 1. 9.*

**V**idit Nebucadnezar in somno arborem, cuius proceritas contingebat cælum, & dilatabat ramos suos usque ad terminos universæ terræ, universa animalia campi & volucres coeli debebant sub umbra ejus, & ex ea vescerentur omnes caro. Sed ecce vigil sanctus descendebat de cælo, & clamabat fortiter: succidite arborem, & præcidite ramos ejus: Ita decretum est in sententia vigilum, & colloquio sanctorum, ut cognoscantur homines, quoniam dominatur excelsus super regna mundi, & distribuit illa prout vult. Hoc somnium postea David explicat de ipso Nebucadnezare, qui caput aureum dicitur, & potentissimus erat Monarcha in toto mundo: sed abutebatur donis sibi concreditis ad superbiam, proinde excisus est, & instar bestię circumcirsavit in sylvis & agris, donec capilli ejus crescerent in similitudinem aquarum, & unguis ejus quasi avium, Dan. 4. v. 7. & c.

Idem accidit dispensatori iniquo, cujus mentionem facit hodiernum Evangelium. Quia enim bona sibi concredita dilapidaverat, citatur ad abacum, & villicationis suæ rationem reddere jubetur, sed non potest, calculus expensorum & acceptorum semper

*Aliud Exordium hinc plinius. Vid. infr. part. 3. p. 426. a. b.*

discordant, propterea succiditur arbor, id est, iniquus dispensator ab officio removetur.

Sicut autem David Regi consulit, ut peccata redimat elemosynis, & iniquitates misericordiis pauperum, Dan. 4. v. 24. ita Christus suadet in hodierno Evangelio nobis omnibus, qui servi inutiles sumus, & iniqui dispensatores, ut amicos nobis paremus ex mammona injustitiæ, qui in aeterna tabernacula nos tandem aliquando recipiant.

Videbimus nos

- I. *Dispensatoris iniqui prudentiam,*
- II. *Salvatoris Christi sententiam.*

J. J.

### EXEGESIS.

**G**ravis est vox Apostoli 1. Cor. 4. v. 2. in dispensatore nihil aliud requiritur, quam ut fidelis inveniat. Hanc fidelitatem non præstitit Oeconomus, proinde citatur à Domino, ut rationem reddat, quomodo bona sibi concredita administraverit.

Duo igitur hîc consideranda veniunt

- I. *Dominus constituens,* qui describitur
1. *Ab opulentia.* Dicitur enim vir dives, quia verè est ἀνταρχὴς, dives in omnes qui

invo-



invocant ipsum, Rom. 10. v. 12. proprietarius coeli & terræ, Ps. 82. v. 8. auri & argenti, Hag. 2. v. 9. cui omnes Creaturæ ad unam obediunt, Ps. 148. v. 8. Sir. 40. v. 34. seqq. Si igitur paupertas te premit, accede divitem hunc patrem familiâs, & ora cum Ecclesia:

*Sib uns heut unser täglich Brod!*

Und was man darff zur Leibesh Noth.  
tunc aperiet thesaurum suum, & benedictione te cumulabit largissimâ, Mal. 3. vers. 10. nam oculi omnium in ipsum sperant, &c. Ps. 145. v. 15.

2. *Abeneficentia.* Nam Oeconomum constituit, inquit Salvator, non ex necessitate & indigentia, sicut Dynastæ suos habent oconomos, quia ipsimet per se & immediatè non possunt omnibus rebus prospicere, implet enim coelum & terram, Jer. 23. v. 24. sed ex immensa bonitate, est enim summum bonum & quicquid Creaturæ boni habent, ab ipso profieicitur, Jac. 1. v. 17.

Bona, quæ nobis concredidit, sunt varia, ad tres tamen potissimum classes redigi possunt:

*Prima habet bona nature,* qualia sunt valetudo, sanitas, pulchritudo, & omnes sensus, dotes & qualitates, boni constituti corporis, quod lingua loquitur, oculus videt, auris audit, manus operatur, pes ambulat, &c. hæc omnia non à parentibus hæreditario jure possidemus, sed ab hoc divite & cœlesti Patrefamiliâs tanquam Oeconomi & Dispensatores tenemus, qui nos in utero sicut lac mulget, Job. 10. v. 10. mirabiliter format, Psal. 139. v. 14. ex alvo matris extrahit, Psal. 22. v. 10. vitam & halitum imperit, Act. 17. v. 28.

*Secundâ habet bona fortuna,* ut sunt divitiæ, aurum, argentum, domus, agri, omniaque ad victum & amictum necessaria, quæ

nobis iterum non hæreditariò, sed tanquam usufructuariis à Deo concessa sunt. Nam benedictio Domini divites facit, Prov. 10. vers. 22.

*Tertiâ habet bona gratia,* ut sunt *etuditio,* sapientia, eloquentia, fides, spes, charitas, justitia, salus, &c. dona sanctificantia & non sanctificantia, hæc omnia cœlestis Patrefamiliâs distribuit, prout vult, 1. Cor. 12. vers. 11.

Nostrum erit, hoc sæpe ruminare, ne efferramur animo propter bona nobis à Deo concredita, sed tanquam fideles Oeconomi dispensemus illa ad Dei gloriam, 1. Cor. 10. v. 31. Matth. 10. v. 41. Exod. 35. v. 21. 2. Proximi penuriam, Prov. 3. v. 16. & 3. alimentationem propriam, 1. Tim. 6. v. 8. ita audiemus aliquando vocem illam lætissimam, Euge serve bone & fidelis, &c. Matth. 25. vers. 21.

3. *A Providentia,* quam commendat

1. *Accurata observatio.* Nam Corycæos suos habet, qui deferunt iniquum dispensatorem, & omnes illos adhuc hodie, qui talentum sibi concredutum non rectè collocant.

*Supra nos* accusatores habemus beatos Angelos, qui semper vident faciem Patris cœlestis, Matth. 18. v. 10.

*Intra nos* (1) *Doctores Ecclesia,* qui propterea speculatores vocantur ad id à Deo constituti, Ezech. 3. v. 17. & quando ingemiscunt super malitia auditorum suorum, gemitus illi ad Deum perveniunt, hoc ipsis bonum non est, Ebr. 13. v. 17. (2) *Proximum quem offendimus,* in primis viduarum & pupillarum gemitus, Sir. 35. v. 19. (3) *Omnem creaturam,* quâ abutimur, Rom. 8. v. 20.

*Intra nos* corycæum habemus propriam conscientiam, quæ peccata stylo ferreo, &

Ec 3

acuto



acuto adamante notat tanquam in diario quodam, Jer. 17. vers. 1. unde perpetua nascitur accusatio, Rom. 2. v. 15.

*Infra nos* alius adversus nos insurgit accusator, Diabolus videlicet, qui coram Deo apparet, Job. 1. v. 6. & accusat nos interdum noctuque, Apoc. 12. v. 10.

Ecce tot & tantos accusatores nobis omnibus & singulis momentis incumbentes habemus. Quidni igitur veternum excutimus, & circumspicere ambulamus, non quasi insipientes, sed ut sapientes, Eph. 5. v. 15. Orantes cum Davide: Domine vide, si via iniquitatis in me est, & deduc me in via æterna, Pl. 139. v. 24.

2. *Severa citatio*, quæ delationem ex tempore sequitur, cum hæc formula: quid audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Ita nos quoque citamur à Deo partim citatione gratiæ, partim citatione iræ. *Citatio gratiæ* sit per verbum, quo ad pœnitentiam vocamur, de qua citatione Paulus loquitur 2. Cor. 6. v. 1. seqq. huc referuntur *citationes crucis & adversitatum*, quibus animas bis vel ter à corruptione revocat, Job. 33. v. 30. ne pereant cum mundo, sed æternam salutem conferventur, 1. Cor. 11. v. 32. hanc quidem benevolentiam Deus nemini debet, sed ex mera gratia exercet, Sap. 12. v. 18. 19. Si qui verò sunt, qui citationem hanc non attendunt, aliam mox instituit, nimirum *citationem iræ*, qua impium in medio peccatorum cursu abripit, ut locus non sit pœnitentiæ, sed quod peccando hæc contractum est, cruciatibus æternis in inferno luendum erit, ut videre est, Prov. 1. v. 24. seqq. Quomodo stabunt? quid respondebunt ex dynastis & potestatibus illi, qui Nabothi vineam ad se rapuerunt, 1. Reg. 21. v. 15. vel pauperibus cutem detraxerunt,

Mich. 3. vers. 3. vel iustitiam in absinthium commutarunt, Amos 5. v. 7. quando dicitur ipsis: Redde rationem villicationis tuæ. Certè vix æternum ipsos manebit, El. 10. v. 1. & tormenta potentia, Sap. 6. vers. 7. Quomodo stabunt? quid respondebunt ex pastoribus ii, qui non vocati se intruserunt, Jerem. 23. vers. 21. aut canes muti fuerunt, Esa. 56. vers. 10. aut perniciosas sectas introduxerunt, & doctrinas dæmoniorum, 1. Timoth. 4. vers. 1. quando dicitur ipsis: redde rationem villicationis tuæ: Certè partem suam invenient cum patre suo diabolo, in stagno ardente sulphure & igne, Apoc. 21. v. 8. Quomodo tandem stabunt & quid respondebunt omnes in universum homines, qui bonis sibi concessis ad superbiam, luxuriam, avaritiam, etc. abusi, Deum ipsum blasphemâ linguâ invadere non dubitarunt, quando dicitur ipsis: redde rationem villicationis tuæ. Certè nihil invenient, quo peccata sua excusare poterunt, Ioh. 15. v. 22. Servus enim qui scit voluntatem Domini, et non paravit se, vapulabit multis, Luc. 12. vers. 47. Audiamus igitur hæc in tempore citationem gratiæ, ut effugiamus citationem iræ, & corde imperterrito tandem aliquando coram tribunali iudicis ultimi compareamus, Luc. 21. v. 36.

3. *Infra degradatio*. Nam Paterfamilias ipsum ab officio removet, & non poteris, inquit, posthac dispensare. Magna certè in hoc mundo ignominia est, quando aliquis honorifico loco constitutus fuit, & propriâ culpâ removetur: Quomodo major igitur putatis, vos mei, ignominia erit, cum in extremo die cœlestis paterfamilias villicos suos inutiles deponet, & in tenebras exteriores conjiciet, ubi fletus erit & stridor dentium. Matth. 25. vers. 30. ibi neminem excusabit



cusabit juvenus, neminem ebrietas, neminem prava conversatio, sed retribuetur unicuique in caput suum, Sir. 17. v. 19. Semper igitur sonet in auribus nostris vox citationis: Redde rationem, ne cogamur audire sententiam damnationis: non poteris posthac dispensare, sed laudem reportemus à Deo, tanquam fideles servi, 1. Cor. 4. v. 5.

II. *Servus decipiens vel deficiens*, qui est iniquus dispensator, cujus vitia nobis in textu ad cautelam significata, sunt:

1. *Luxuria*. Nam omnia Domini sui bona liguriendo dissipaverat. Tales Oeconomus Deus adhuc satis multos habet, qui vel bona naturæ, ingenii acumen, animi industriam, memoriæ vires, &c. vel bona fortunæ, opes & divitias à Deo sibi concessas per ingluviem perdunt & prodigunt, ut dives epulo cum fratribus suis, Luc. 16. v. 19. tandem ad summam inopiam rediguntur, Sir. 18. v. 32. 33. ipsisque Ethnicis deteriores, 1. Tim. 5. vers. 8. animam in æternam perditionem præcipitant, Es. 5. v. 14.

2. *Ignavia*. Nam fodere, inquit, non valet. Otio igitur & ignaviæ assuetus erat, & malebat se àleretalibus *υβέβαιε*, fraudibus & imposturis, quàm labore ab ipso Deo omnibus demandato, Job. 5. v. 7. Gen. 3. v. 19. Fugiamus igitur otium, tanquam pulvinar Satanæ, multam enim malitiam docuit otiositas, Sir. 33. v. 29.

3. *Superbia*, quæ plerunque soror & comes est ignaviæ. Ita enim hic noster: Mendicare erubesco. Non tantùm erubescibat victum mendicare, sed & gratiam & patientiam heri sui implorare. Absit hoc à nobis, & si malè res nostras administravimus, mendicare Dei gratiam non erubescamus, sed ingenuè confiteamur iniquitates, & propter

Christum veniam petamus, juxta dicta 1. Joh. 1. v. 9. 10. Prov. 28. v. 13.

4. *Fallacia*. Nam libros rationum corripit, pro centum octuaginta, pro ~~sexaginta~~ <sup>sexaginta</sup> quinquaginta scribit, atque sic peccatis cumulat.

Hoc ipso nobis speculum exhibet, quo se contemplari debent Oeconomi, Quæstores, Prætores, Cellarii, Curatores, omnesque officiales alii, qui administrandis Principum redditibus annuis, vel etiam bonis pupillorum præfecti sunt, & quandoque X. pro V. in rationibus suis ascribere solent, unde magnificantur & ditantur, in crassantur & impinguantur, Jerem. 5. v. 27. Sed hæc vastities cane pejus & angue fugienda est homini Christiano, nam disciplina nequitie non est sapientia, &c. Sir. 19. v. 19. panis ita comparatus vertetur in fel aspidum, & bona, quæ devoravit injustus rursus evomet, Deus extrahet illa de ventre ejus, Job. 20. v. 14. 15. 18. 19. 20. Jer. 17. v. 11.

De Secundo.

Tempus est ut alteram quoque partem tractandam aggrediamur, nimirum *Salvatoris Christi sententiam*, quæ duobus membris absolvitur, ut sunt:

I. *Commendatio*. Nam laudavit Dominus iniquum dispensatorem, non ob furtum & fraudes, sed propter astutiam & industriam, sicut & nos ingeniosos fures commendare, furta autem vituperare solemus additâ *γνώμῃ* generali, quâ filios hujus seculi prudentiores esse pronunciat quàm filios lucis; Illi enim in negotiis secularibus sunt cautissimi, vigilantissimi, versutissimi: Hi autem in spiritualibus salutem æternam concernentibus improvidi, languidi, flaccidi. Hanc

focer-



18. *Quia hinc Lamboni paulo abster recenset A. J. Goltz. Olear. in S. Augustin. Innot. St. c. 16. p. 414. no. h. in  
 cum dixisset, enim rogaret eum lacrymas funderet: quod dicitur in S. Augustin. Innot. St. c. 16. p. 414. no. h. in  
 ascribit, ut sit sic, quod non innot. in S. Augustin. Innot. St. c. 16. p. 414. no. h. in  
 an. 18. 224. Goltz in Goltz. Olear. in S. Augustin. Innot. St. c. 16. p. 414. no. h. in*

**Dominica IX. post Trinitatis.**

foecordiam Pambo Eremita amaris olim lacrymis deploravit, cum videret Alexandria mulierem quandam in ornatu meretricio, me miserum, inquit, quod tantam curam non habeo placendi Deo, quantam habet haec mulier, ut hominibus turpibus placeat. Deploremus & nos, fratres dilecti, hanc nostram in spiritualibus foecordiam, & studio decente ad scopum praefixum festinemus, ut apprehendamus bravium supernae vocationis in Christo Jesu, Phil. 3. vers. 14. Sumus enim filii lucis regeniti a Patre lumine Jac. 1. vers. 17. per verbum veritatis, quod est lucerna pedibus nostris, & lumen femitis nostris, Psal. 119. vers. 105. participes facti fortis sanctorum in lumine, Col. 1. vers. 12. 13. proinde decet nos quoque ambulare ut filios lucis, Eph. 5. vers. 9. in medio nationis pravae atque perversae, Phil. 2. vers. 15. ut luceat lux nostra coram hominibus, Matth. 5. vers. 16. ita aliquando lucebimus in vita aeterna sicut sol, Matth. 13. v. 43. & stellae in seculum, Dan. 12. v. 3.

II. *Applicatio.* Morale enim subnectit Christus, quo totius parabolae scopum breviter complectitur, & duo potissimum in dispensatore iniquo nobis imitanda proponit, ut sunt:

1. *Christiana prudentia.* Haec valde necessaria est in rebus spiritualibus, ut omnia probemus, & quod bonum est retineamus, 1. Theff. 5. v. 21.

Oeconomus noster

1. *De futuris sibi prospicit,* ut remotus ab officio, habeat unde vivat, ita nos quoque futura semper cogitemus, ut post hanc vitam in caelo aeternam aliquando mansionem inveniamus, quod pertinet fidelis Christi admonitio, Matth. 6. vers. 19. 20. sumus enim advenae & peregrini, non habentes

manentem civitatem, Ebr. 13. v. 14. in caelo autem politeuma nostrum, Phil. 3. v. 20. domus non manu facta sed aeterna, quam suspiramus, 2. Cor. 5. v. 1.

2. *Proposium velociter expedit,* v. 6. Ita non tergiversandum aut cunctandum est, quando Deus ad poenitentiam nos vocat, sed eo ipso die, ea ipsa hora surgendum & obediendum, ne praeviamur morte, quae singulis horis & momentis nobis imminet, tunc si ceciderit lignum ad austrum aut aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit, Eccl. 11. v. 3. huc refer verba Siracidis c. 5. v. 4. seqq.

2. *Larga erga pauperes beneficentia,* ut amicos nobis faciamus de Mammona iniquo. Mammon Syris est Deus divitiarum, quem Graeci πλῆστον appellant. Omnia igitur quae ad rem pecuniariam pertinent sub hoc nomine comprehenduntur. Dicitur autem Mammon injustitiae vel 1. ratione acquisitionis, quia illegitimis plerumque mediis acquiritur, vel 2. possessionis, quia injuste detinetur a multis cum pauperibus benefacere deberent, vel 3. usurpationis, quia ad luxum & superbiam plurimi divitiis suis abutuntur. Sequamur igitur Christi admonitionem, & facultatibus nostris terrenis inopiam pauperum sublevemus. Hoc mandatum est, El. 58. v. 7. Sir. 4. v. 4. 29. v. 12.

Causae moventes sunt

1. *Amicorum conciliatio.* Optimus amicus Christus est, Joh. 15. v. 13. hujus gratiam nobis conciliamus per veram fidem, per quam habitare vult in cordibus nostris, Ephel. 3. vers. 17. Ex fide fluit beneficentia in pauperes, qui sunt membra Christi, & quicquid ipsis facimus, Christus ipse sibi factum reputabit, Matth. 25. v. 40.

2. *Aeternorum tabernaculorum inhabitatio,*



ratio, nam recipient vos, inquit Christus, in aeterna tabernacula. Hoc faciunt

1. *Orando*, ut Deus animæ & corpori nostro benedicat. Hæc pauperum vota non sunt irrita, Matth. 10. v. 42.

*Testificando*, quod fidem per dilectionem & opera pietatis demonstraverimus, Gal. 5. v. 6. confer Matth. 25. v. 35. seqq.

O ergo abundantissimas usuras! Buccellam panis, famelico dedisti, & panem vitæ recepisti. Potum frigidâ sitienti exhibuisti,

& ad fontem vitæ pervenisti. Laciniis vestimentorum nudum operuisti, & vestem justitiæ tibi acquisivisti. Exules, peregrinos & egenos in domum tuam recepisti, & ecce in aeterna tabernacula per Christum receptus es. Ergo noli segnescere benefaciendo, nam suo tempore metes, Gal. 6. v. 9. disperge & da pauperibus, justitia tua manet in seculum, & cornu tuum exaltatur cum gloria, Psal. 112. vers. 9.

Dominica X. post Trinitatis.

*Evangelium Luc. 19. v. 41. 48.*

**E**lisæus Propheta cum ascenderet in Bethel, egrediebantur de civitate pueri parvi, & illudebant eum, dicentes: Ascende calve, ascende calve, sed ille respiciens maledixit eis in nomine Domini, egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis 42. pueros, 2. Reg. 2. v. 23. seqq.

Elisæus est typus Christi, qui salus Dei dicitur usque ad extremum terræ, Esa. 49. vers. 6. & Propheta magnus est, quem Deus loco Moysi populo suo promiserat, Deut. 18. vers. 18. Judæi illudebant ipsum & crucifigebant. Sed non impune tulerunt. Nam quia tempus gratiæ visitationis non agnoscebant, evocavit tandem Deus ex saltu Romano duos ursos, Cæsarem puta Vespasianum, & Titum filium ejus, qui exercitu suo Palæstinam invadunt, Hierosolymam metropolim obsidio cingunt, tandem expugnant, & ex imo quasi fundo, ut lapis super lapidem non remanserit, ferro & flamma ita excidunt, ut vastatio illa adhuc duret, & ad finem usque permansura sit, Dan. 9. vers. 27. id quod Christus expressis verbis

lachrymarum imbre permixtis in prælecto Evangelio ipsis annunciat.

Nos ad manus sumemus illud Evangelium & duas partes tractabimus, visuri

1. *Excidii Hierosolymitani prænunciationem.*
2. *Templi repurgationem.*

J.J.

EXEGESIS.

**D**epingitur nobis Christus in Scripturis tanquam heros belli fortissimus, Ps. 24. vers. 8. qui gladium gestat (1) in latere Ps. 45. v. 4. (2) in ore, Apoc. 1. v. 16. (3) in manu, & vibrat eum ad perditionem, Ps. 7. v. 14.

Egregia certè imago, quâ Dei consuetudo nobis ob oculos ponitur, quam in puniendis delictis observare solet. Nam 1. gladium lateri accingit, & per varia signa in cælo, terra, mariq; potentiam suam ostendit, ut metum nobis incutiat, & ad pœnitentiam nos invitet. 2. Gladium ore gestat, & per ministros Ecclesiæ impenitentibus iram suam denun-

Ff

denun-